

Årsberetning for NTNU Samfunnsforskning AS

2023

Innledning

NTNU Samfunnsforskning AS er et uavhengig forskningsinstitutt med tilhørende nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid. Selskapet arbeider innenfor et bredt spekter av samfunnsfaglige og samfunnsrelaterte spørsmål, og har over mange år vært et betydelig samfunnsvitenskapelig forskningsinstitutt i Norge med en tverrfaglig profil. Instituttet ble etablert i 2004 som en videreføring av aktiviteter i stiftelsen Allforsk. Selskapet eies i sin helhet av NTNU, og har nært samarbeid med fagmiljøer på NTNU.

Instituttet driver sin virksomhet i Trondheim, og størstedelen av instituttet holder til i lokaler like ved NTNUs campus på Dragvoll.

Instituttets faglige aktivitet foregår i følgende avdelinger:

- **Studio Apertura** forsker på organisasjoner og samfunn, med tema som utvikling og omstilling, arbeidsformer og teknologi, sikkerhet og beredskap, samt ulike ytre forhold som påvirker organisasjoner.
- **Mangfold og inkludering** forsker på velferdspolitiske tema og ulike former for marginalisering. Innvandring, funksjonshemming, utdanning og barnevern er sentrale forskningsområder.
- **SØF – Senter for økonomisk forskning** forsker på samfunnsøkonomiske tema. Offentlig økonomi, utdannings- og arbeidsmarkedsøkonomi og konjunkturovervåking er sentrale forskningsområder.
- **CIRiS – Senter for tverrfaglig forskning i rommet** utfører tverrfaglig FoUI innenfor bemannet romfart med sterke synergier til andre næringer. Sentrale tema er ressursutnyttelse, teknologiutvikling og operasjoner.
- **Psykisk helsearbeid** forsker på kommunalt psykisk helsearbeid med fokus på brukere, mestring og folkehelse.
- **NAPHA – Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid** bidrar gjennom kunnskapsinnsamling og tjenestestøtte til utvikling av psykisk helsearbeid rettet mot voksne og med kommunalt ansatte som målgruppe.

Faglig aktivitet i 2023

Instituttet har som mål å videreutvikle sine etablerte forskningsområder, men også arbeide i forlengelsen av eksisterende faglige styrker, gjennom tverrfaglighet og utvidelse av eksisterende forskningsområder. I tråd med vedtatt strategiplan 2022-2026 legger instituttet stor vekt på å videreutvikle sin rolle som attraktiv samarbeidspartner i nasjonale og internasjonale prosjekter. Instituttets ambisjon er å arbeide tett på aktører i samfunns- og arbeidslivet. Gjennom sine prosjekter ønsker instituttet å styrke kunnskapsoverføringen mellom sine fagmiljøer og samarbeidspartnere slik at det fremmer innovasjon, og at forskningsbasert kunnskap tas i bruk av behovseiere. Instituttet har i løpet av 2023 hatt 152 aktive eksternfinansierte prosjekter. Instituttet gjennomførte flere store oppdragsprosjekter og har vunnet nye.

I tråd med vedtatt strategiplan 2022-2026 legger instituttet stor vekt på å videreutvikle sin rolle som attraktiv samarbeidspartner i nasjonale og internasjonale prosjekter.

Instituttet mottok etter rammesøknad til Forskningsrådet posisjons- og etableringsstøtte for 2023/24. Midlene har blitt benyttet som delfinansiering for mobilisering av flere EU-søknader, og som støtte til å innfri instituttets ambisjoner om å styrke sitt internasjonale samarbeid gjennom tilslag i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa. I 2023 sendte instituttet inn fire EU-søknader. Av disse er instituttet koordinator på én og arbeidspakkeleder på tre. I tillegg har det blitt gjennomført ulike aktiviteter for strategisk posisjonering mot EU både på vegne av eget institutt og norske interesser. Sistnevnte omfatter primært bemannet romfart, og tar utgangspunkt i avdeling CIRiS sin posisjon og erfaring i samarbeid med European Space Agency (ESA). Instituttet har i 2023 også videreutviklet sin forskningsadministrative kompetanse rettet mot EU, gjennom aktiv deltakelse i EARMA (European Association of Research Managers and Administrators).

Instituttet etablerte i 2022 Senter for forskning på trygghet og sikkerhet i samfunnet

Senteret er ingen avdeling i instituttet, men fungerer som overbygning for å styrke faglig samspill og koordinering på tvers av avdelingene innen forskningsfeltet. Opprettelsen av senteret har til hensikt å utvikle det tverrfaglige arbeidet internt i instituttet. Dette tar utgangspunkt i avdeling Studio Aperturas solide posisjon innen sikkerhetsforskning. Sentrale innsatsområder i 2023 har vært strategisk kompetanseutvikling gjennom internfinansiering av doktorgradsprosjekt, arbeid for målrettet ekstern synlighet av forskningen, samt initiering

av større, langsiktige forskningsprosjekter. Stipendiatprosjektet (finansiert over grunnbevilgningen fra Forskningsrådet) ble etablert høsten 2022 og videreført i 2023. Tittelen på prosjektet er «Forebygging av drap begått av personer med alvorlige psykiske lidelser», og ligger med dette strategisk plassert i skjæringspunktet mellom avdeling Mangfold og utvikling (hvor stipendiaten har kontorsted), avdeling Studio Apertura (hvor stipendiaten er ansatt), avdeling Psykisk helsearbeid og NAPHA. Instituttet vurderer at satsingen på samfunnsikkerhet fremover kan spille godt på lag med NTNUs nye tematiske satsingsområde (TSO) innen «samfunnsikkerhet og beredskap» som ble vedtatt 2023.

SØF (i samarbeid med Studio Apertura og Asplan Viak) ferdigstilte samfunnsøkonomiske analyser av noen av Totalberedskapskommisjonens anbefalinger på oppdrag fra Justisdepartementet. Arbeidet utgjorde et kunnskapsgrunnlag i NOU 2023:17 «Nå er det alvor».

Studio Apertura fikk tilslag i Forskningsrådet på prosjektet «*New geopolitics and the interaction between safety and security in petroleum risk governance (INTERSECT)*». Målet for prosjektet er å utvikle kunnskap om hvordan en kan samarbeide på tvers av politikk- og samfunnsnivåer og sektorer for å ivareta sikkerheten til petroleumsinfrastruktur. Utgangspunktet for prosjektet er endringen i den geopolitiske situasjonen i Europa forårsaket av Russlands invasjon av Ukraina. En rekke internasjonale, statlige aktører og bedrifter må nå samarbeide for å koordinere innsatsen for å sikre kritisk petroleumsinfrastruktur. Koordinering og samarbeid mellom vidt forskjellige aktører rundt felles problemer viser seg ofte å være utfordrende, på grunn av aktørenes ulike mandat, fokusområder og profesjonskulturer. INTERSECT utforsker hvordan det institusjonelle miljøet rundt petroleumsinfrastrukturen samarbeider om sikkerhet. Prosjektet analyserer utfordringer og muligheter for sikkerhetsstyring mellom flere analysenivå; internasjonalt, nasjonalt/statlig, samt på sektor- og industrinivå. Prosjektet vil studere samspillet og samarbeidet mellom en rekke organisasjoner, inkludert NATO, EU, norske statlige institusjoner, tilsynsmyndigheter og petroleumsselskaper.

Studio Apertura hadde i 2023 oppstart som partner og arbeidspakkeleder i EU-prosjektet «*Futuresilience*». Prosjektet har som mål å styrke Europas økonomiske og sosiale motstandskraft gjennom å forbedre evnen til raskt å kunne håndtere fremtidige kriser. Dette skal gjøres ved å legge til rette for rask og effektiv bruk av politikkrelevant kunnskap fra forskning og innovasjon – på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

NTNU Samfunnsforskning arrangerte i samarbeid med KS et debattarrangement under Arendalsuka med tittelen «*Samfunnsikkerhet under press. Hva må vi gjøre?*». Hensikten var å belyse

Totalberedskapskommisjonens vurderinger av planleggings- og koordineringsutfordringene for kommunene, og fremheve betydningen av langsiktig forsknings-samarbeid for å løse kunnskaps- og kompetansebehov i kommunesektoren som bidrar til god samfunnssikkerhet.

Studio Apertura var medarrangør på de «*De regionale sikkerhetsdagene*» som ble gjennomført i november 2023 i Bodø. Sikkerhetsdagene er en varig arena for kommunale og regionale aktører i Trøndelag og Nordland. Tittel for konferansen i 2023 var «*Regional beredskap – små steder, store utfordringer*» og trakk på tema fra NTNU Samfunnsforsknings satsing.

Samlet sett har det i løpet av 2023 blitt etablert flere relasjoner og faglige samtaler på tvers av avdelingene, noe som er en forutsetning for å utvikle den faglige satsingen nedenfra og opp. Aktivitetene har særlig vært knyttet til akkvisisjon, gjennomføring av prosjekter og til en viss grad også publisering.

Aktivitet i avdeling CIRiS

CIRiS har i 2023 hatt sin hovedaktivitet i drift av prosjektet «*Biological Experiments Procurement (BEP)*» som har en varighet over tre år og en økonomisk ramme på 37,7 MNOK, finansiert av European Space Agency (ESA). Gjennom dette prosjektet, som hadde oppstart i 2022, er CIRiS ansvarlig for utviklingen av eksperimentelt utstyr for tre ulike eksperimenter som skal utføres ombord på den internasjonale romstasjonen ISS. Eksperimentene undersøker hvordan mikrogravitasjon påvirker menneskelig bein, muskler og immun-responser på cellenivå. Arbeidet utføres i nært samarbeid med underleverandørene Yuri GmbH, Eidel Electronics og Airbus Defence and Systems. Prosjektet har vært utfordrende, ikke minst ettersom nøkkelkompetanse har gått ut av organisasjonen høsten 2023. Det har også vært uforutsette forsinkelser i prosjektets fremdrift. CIRiS har med bakgrunn i dette påbegynt en grundig strategivurdering for å videreutvikle porteføljen og markedsmulighetene fremover. Et sentralt grunnlag for denne strategien er å utnytte at CIRiS i 2022 ble godkjent partnerorganisasjon i MELISSA-konsortiet (*Micro-Ecological Life Support System Alternative*). Partnerskapet anses som strategisk viktig for å kunne ta del i oppbygging og utvikling av ESA-infrastruktur i årene fremover.

Aktivitet i avdeling Mangfold og inkludering

Mangfold og inkludering har i 2023 driftet et større flerårig oppdragsprosjekt for Utdanningsdirektoratet, Helse- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet samt Arbeids- og velferdsdirektoratet med tittelen «*Evaluering av endringer i velferdslovene*». Dette femårige prosjektet tar utgangspunkt i den nasjonale lovreformen som ble innført i 2022. Denne reformen omfatter lover som angår barn og unge med behov for sammensatte tjenester, og innebærer i praksis endring i

14 ulike lover, samt innføring av retten til barnekoordinator. NTNU Samfunnsforskning skal evaluere reformen med særlig søkelys på hvilke endringer som skjer i praksis. Evalueringen vil fokusere på om det skjer endring i organisering og arbeidsformer i tjenestene, og om familiene opplever tjenester som er bedre koordinert og individtilpasset.

Et annet flerårig prosjekt som har preget driften i avdelingen er «*PPT - tett på*» finansiert av Utdanningsdirektoratet. Målet med prosjektet er at barn med behov for spesialpedagogisk tilrettelegging tidlig skal få riktig hjelp ved at pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) bistår med nødvendig utredning og veiledning uten behov for henvisning. I tillegg har avdelingen vært engasjert i flere andre flerårige oppdragsprosjekter, og fikk blant annet mye medieoppmerksomhet i forbindelse med fremleggelsen av resultater fra både «*Elevundersøkelsen*» og «*ICCS – International Civic and Citizenship Education Study*» - begge med Utdanningsdirektoratet som oppdragsgiver.

Avdelingen har samtidig driftet store, flerårige prosjekter finansiert av Forskningsrådet. Avdelingen fikk tilslag på flere nye oppdrags- og bidragsprosjekter i løpet av året, blant annet finansiert av Politidirektoratet, Norges blindforbund, IMDi, Husbanken og Medietilsynet. Avdelingen ble også partner i et nytt prosjekt finansiert av Forskningsrådet hvor NTNU er prosjektansvarlig – «*INCLUSCHOOL – New perspectives on inclusion as a process in heterogenous school environments*».

Aktivitet i avdeling Studio Apertura

Studio Apertura har i 2023 videreført arbeidet i flere energiprojekter og er partner i FME-senteret HighEFF (ledet av SINTEF Energi). HighEFF («*Centre for an Energy Efficient and Competitive Industry for the Future*»), som sluttføres i 2024, skal bidra til at norsk industri forbedrer energieffektiviteten og reduserer utslipp fra industrien slik at internasjonale klimamål kan nås. Økt energieffektivitet i industrien kan oppnås ved å forbedre kjerneprosessene og ved å fange og utnytte overskuddsvarme og andre overskuddsstrømmer – enten internt for prosesser i den enkelte industri, eller i nærliggende bygninger eller industrier. NTNU Samfunnsforskning har ledet en arbeidspakke som forsker på samfunnsmessige, organisatoriske og sosio-tekniske aspekter ved energieffektivisering. Avdelingens posisjon innen energiforskning har bidratt til å medvirke i to nye senterøknader for kommende FME-senter (f.o.m. 2025). I den ene søknaden er SINTEF Energi prosjektansvarlig institusjon, og i den andre står NTNU ansvarlig.

Avdelingen ble tildelt ytterligere to nye prosjekter i 2023 finansiert av Forskningsrådet. Det ene («*Post-Consumption Citizenship: Conditions for and practices of engagement in sustainable well-being*») forsker på alternativer til økonomisk vekst for å øke livskvalitet og

bærekraftige praksiser i samfunnet. Gjennom ulike metoder skal prosjektet etablere et kunnskapsgrunnlag for å forstå hvilke ressurser og infrastruktur som er nødvendig for å støtte slike endringer. Det andre prosjektet («*Limits to digitalization: Exploring the transition challenges of Norwegian data centers*») skal undersøke utviklingen av Norges nye lagringsindustri, med kommunene Vennesla, Skien, Vågå, Hamar, Løten og Hadsel som samarbeidspartnere. Prosjektet skal frembringe kunnskap om strategi, infrastruktur og sikkerhet i forbindelse med etablering av datalagringscentre, og hvilke konsekvenser dette får for norske lokalsamfunn.

Avdelingen har utover dette driftet en rekke flerårige prosjekter finansiert av Forskningsrådet og EU.

Avdelingen var medarrangør sammen med NTNU og Høgskolen i Innlandet for «*NEON-konferansen/NEON-dagene 2023*». NEON er et nasjonalt nettverk for organisasjonsforskning, og som over mange år har gjennomført forskningskonferanser som samler det nasjonale miljøet innen organisasjonsforskning.

NTNU Samfunnsforskning har tidligere kvalifisert seg for rammeavtale med NAV/Arbeids- og velferdsdirektoratet for kjøp av forskningstjenester. Et samarbeid mellom avdelingene Studio Apertura, Mangfold og inkludering samt SØF, resulterte i 2023 tilslag på prosjektet «*Tjenestereisen i Helseaksen – En helhetlig undersøkelse av NAVs oppfølging av arbeidstakere med helseutfordringer*». Sentralt i oppdragsprosjektet er å utvikle kunnskap om hvordan NAV samarbeider internt og med eksterne aktører for å redusere frafall fra arbeidslivet. Prosjektet skal undersøke hvordan NAV kan innrette sin oppfølging og ressursbruk langs «helseaksen» på en måte som i større grad sammenfaller med brukernes behov. I tillegg skal det undersøkes hvordan en kan unngå unødvendige avbrudd i oppfølgingen, samt hvilken betydning NAV-kontorenes organisering har i dette arbeidet.

Aktivitet i avdeling SØF

SØF ledet i 2023 gjennomføringen av det flerårige prosjektet *WaSH (Water, Sewage and Health)* som fokuserer på vann- og avløpssektorens (VA-sektoren) store vedlikeholdsetterslep, og undersøker om styringsvikt kan være årsak til at VA-sektoren ikke blir prioritert høyere. Prosjektet er finansiert av Forskningsrådet. I tillegg skal prosjektet undersøke om forurenset drikkevann har negative effekter for folkehelsen og utforske alternativer til dagens organisering og finansiering av VA-sektoren. SØF vant i 2023 flere oppdragsprosjekter for blant annet KS og Kommunal- og distriktsdepartementet. Tema for oppdragene omfatter hhv. måling av effektivitet i kommunal sektor, rekruttering av lærere uten godkjent utdanning og merkostnader til ivaretagelse av tospråklighet i forvaltningsområdet for samisk språk. SØF har også i samarbeid med avdeling

Mangfold og inkludering vunnet oppdrag innen skole- og utdanningsfeltet.

Aktivitet i avdeling Psykisk helsearbeid

Psykisk helsearbeid ble etablert som et strategisk initiativ høsten 2021. Aktiviteten skal støtte opp under NAPHA's kjerneoppdrag, som er å bidra med kunnskapsstøtte for utvikling av tjenester innen psykisk helsearbeid i kommunene. Målsetningen er å utvikle og etablere en portefølje av eksternfinansierte prosjekter i samarbeid med eksisterende avdelinger i instituttet, samt eksterne samarbeidspartnere. Avdelingen har i 2023 driftet et treårig postdoktorprosjekt finansiert av Stiftelsen Dam. Prosjektet har til hensikt å gi økt kunnskap om kommunale helsetjenesters rolle i forløp forut for tvangsinnleggelse, og identifisere hva som kan gjøres for å redusere denne type innleggelse. Avdelingen sluttførte i 2023 et aksjonsforskningsprosjekt finansiert av Helsedirektoratet. I dette prosjektet undersøkte forskerne hvordan NAPHA bidro med støtte til kommuner som etablerte tilbud knyttet til satsingen «*Rask psykisk helsehjelp*». Utover dette fulgte avdelingen opp strategisk samarbeidsavtale mellom forskningsmiljøer (NTNU Samfunnsforskning AS, NTNU, Sintef, Nord universitet) og kommunene i Trøndelag innen kommunalt psykisk helsearbeid. Avdelingen mottok i 2023 finansiering fra Stiftelsen Dam for gjennomføring av prosjektet «*Etter-samtaler etter tvangsinnleggelse – et pilotprosjekt*». Sammen med avdeling Mangfold og inkludering ble det i samarbeid med kommuner i Fosen-regionen tildelt finansiering fra Regionalt Forskningsfond Trøndelag til et «*Forprosjekt for regionalt samarbeid mellom oppvekst og helse på Fosen - felles innsats for et mer bærekraftig lokalsamfunn*».

Aktivitet i avdeling NAPHA

NAPHA's driftsramme i 2023 var en videreføring av styrket ramme over statsbudsjettet fra tidligere år. Økningen er særlig knyttet til satsingene på *Rask psykisk helsehjelp* og *FACT (Flexible Assertive Community Treatment)/FACT Ung*. Fra 2023 har NAPHA overtatt koordineringsansvaret for den nasjonale implementeringsstøtten rettet mot FACT Ung-team, som inkluderer samarbeid opp mot 20 ulike kompetansemiljø. NAPHA har ikke forskning som primær oppgave, men skal delta i praksisnær forskning og forskningsnettverk, og herunder bygge bro mellom forskning, praksis og utdanning. Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse (NKROP), NAPHA og Universitetet i Tromsø har samarbeidet i prosjektet: «*Flexible Assertive Community Treatment. How is the model adapted and implemented in different Norwegian contexts?*», som er finansiert av Forskningsrådet. I 2023 samarbeidet også NAPHA, NKROP og NORCE i dette prosjektet om en økonomisk evaluering av FACT. I tillegg samarbeidet NKROP og NAPHA om hvordan prosjektets funn kan bidra til å

videreutvikle og tilpasse FACT til en norsk kontekst. Disse samarbeidene fortsetter i 2024. NAPHA samarbeider også med Nord universitet om forskningsprosjektet «*Recovery-orienterte praksiser i psykisk helsevern*».

Deltakelse i GEMINI-sentre

NTNU Samfunnsforskning deltok i seks GEMINI-senter i 2023. Sentrene er flerårige, strategiske samarbeidsplattformer mellom blant annet NTNU Samfunnsforskning, NTNU og SINTEF, hvor formålet er å kvalifisere fagmiljøene mot større søknader og senterfinansiering fra Forskningsrådet og andre finansieringskilder. Et GEMINI-senter er en arena for å bygge større og mer robuste fagmiljøer med høyere kvalitet, som antas å ville være bedre i stand til å gripe og utvikle nye muligheter. Gjennom senteret skal partnerne øke konkurransekraften og verdiskapingen for fellesskapet. To av sentrene instituttet deltar i er faglig innrettet mot sikkerhetsforskning; ROSS (*Risiko- og sårbarhetsstudier*) og CERCIS (*Resilient Critical Infrastructures and Societies*). De fire andre omfatter temaene *inkluderende skole og oppvekst (Oppink)*, *helsefremmende arkitektur og omgivelser (HelsA)*, *bærekraftig havbruk samt fremtider etter vekst*. Både Oppink og HelsA gjennomførte eksterne konferanser i 2023, hvor formålet var å formidle nyere forskning, uttrykke forskningsbehov og drøfte politikk for kunnskapsbasert samfunnsutvikling. Oppink anses som en viktig samarbeidsplattform i oppfølgingen av det nasjonale samfunnsoppdraget om å «*inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv*» forankret i *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032*. Senterets medlemmer var deltakere i søknad som ble sendt fra NTNU til Forskningsrådet om *Senter for forskning på utsatte barn og unge*, med en totalramme på 60 MNOK inkl. egenfinansiering. GEMINI-senteret Bærekraftig havbruk gjennomførte to work-shops med deltakelse fra NTNU Samfunnsforskning AS i 2023. Det er et uttrykt mål å posisjonere senteret for en fremtidig SFI-søknad.

Forskningspolitisk påvirkningsarbeid

Instituttet har gjennom 2023 videreført sitt forskningspolitiske engasjement rettet mot innovasjon og omstilling i offentlig sektor, med særlig fokus på distriktskommuners kapasitetsutfordringer for å arbeide kunnskapsbasert i sitt innovasjonsarbeid. Dette engasjementet gjøres i fellesskap med blant annet NTNU, NORCE, SINTEF og Ruralis. Gjennom instituttets deltakelse i INNOFF (Nasjonalt forskernettverk for innovasjon i offentlig sektor), har det blitt gjennomført eksterne seminarer og utøvd forskningspolitisk påvirkningsarbeid gjennom høringsinnspill og møteaktivitet. NTNU Samfunnsforskning var medarrangør sammen med bl.a. Distriktsenteret i seminaret «*Innovasjon i distriktskommuner: Er vi godt nok rigget for forskningssamarbeid?*» under Arendalsuka 2023. Instituttet har videre deltatt aktivt gjennom den nasjonale innspills- og forankringsprosessen, drevet av Barne- og familiedepartementet og Forskningsrådet, for målrettet

samfunnsoppdrag om å «*inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv*». Instituttets bidrag har både vært skriftlige innspill og høringer, samt gjennom aktiv deltakelse i Forskningsinstituttens fellesarena (FFA) som medarrangør av seminar høsten 2023.

Publisering

Den faglige aktiviteten målt i vitenskapelige publikasjonspoeng var i 2022 på 46,4 poeng. Foreløpige tall for 2023 viser 53,1 publikasjonspoeng. Målt i publisering per forskerårsverk ligger instituttet i 2023 noe under det som var gjennomsnittet for samfunnsvitenskapelige institutter i 2022 (1,28). Årlige variasjoner er naturlig basert på instituttets størrelse, og fagmiljøene holder jevnt akseptabel vitenskapelig publiseringsaktivitet sammenliknet med andre oppdragsinstitutter. Det er til dels store variasjoner mellom avdelingene, noe som blant annet må sees i sammenheng med variasjoner i prosjekttyper og porteføljesammensetning. NTNU Samfunnsforskning ligger foreløpig an til 0,94 publikasjonspoeng per forskerårsverk i 2023, mens det i 2022 var 0,83 og i 2021 0,95. Det ble gitt ut 14 egenproduserte rapporter i 2023.

Økonomi

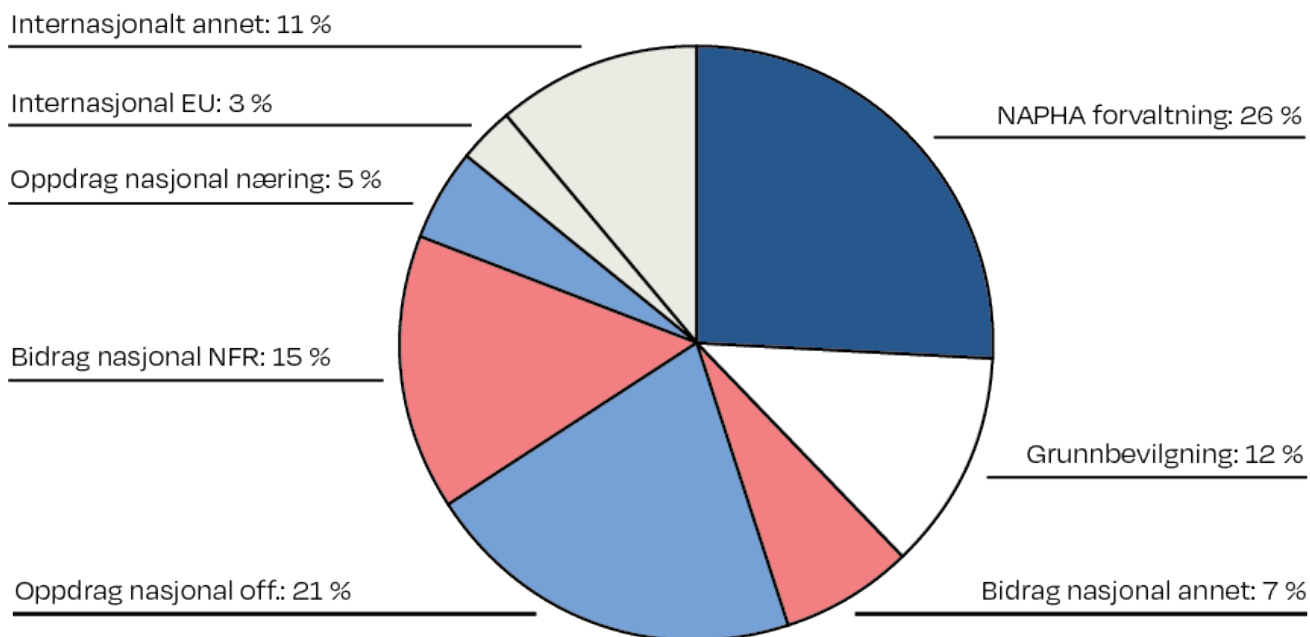
Brutto omsetning i 2023 var på 137,1 MNOK, noe som var 10,7 MNOK lavere enn i 2022. Virksomheten har de siste årene hatt årlig omsetningsvekst, mens nedgangen i 2023 skyldes i all hovedsak en høyere turnover for noen av avdelingene enn normalt, samt strammere prosjektrammer hos avdeling CIRiS sammenliknet med tidligere. Samlet må det likevel sies at det er en god porteføljeutvikling i retning av større og mer komplekse prosjekter hvor NTNU Samfunnsforskning som prosjektansvarlig institusjon mottar bevilgninger for finansiering av aktivitet hos samarbeidspartnere/underleverandører.

Omsetningen fordelte seg med 27 % fra Forskningsrådet (NFR), inkludert 12 % i grunnbevilgning. Videre var 47 % fra offentlig sektor, 12 % fra privat næringsliv, og de resterende 14 % fra utenlandske oppdragsgivere. (Figuren på neste side viser fordelingen grafisk).

Selv om virksomheten har 10,7 MNOK i redusert omsetning for 2023 sammenliknet med 2022, så er det ingen vesentlige endringer i prosentandel pr. finansieringsområde.

NTNU Samfunnsforskning har en avdeling med et fast oppdrag fra Helsedirektoratet, gjennom drift av oppgavene knyttet til Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA).

2023 FINANSIERINGSOMRÅDER

Denne omsetningen er synliggjort som eget område i figuren over, for å kunne skille denne fra resten av forskningsaktiviteten. Aktiviteten på NAPHA utgjør 26 % av den samlede omsetningen i instituttet.

Instituttet iverksatte i 2020 en finansstrategi basert på styrets vedtatte finansreglement om forvaltning av instituttets egenkapital. Dette er langsiktige plasseringer. Finansplasseringene har akkumulert sett gitt en avkastning på 5,5 MNOK i 2023.

Instituttet har de siste årene hatt en god likviditets-situasjon, men i 2023 har kontantstrømmen vært negativ. Det betyr at utbetalingene har vært større enn innbetalingene. Instituttet har ikke en utfordrende likviditetssituasjon per nå, men det er et naturlig fokus-område fremover.

Driftsresultatet i 2023 ble på 4,3 MNOK, noe som er 3,9 MNOK lavere enn i 2022. NTNU Samfunnsforskning innførte ny innskuddsbasert pensjonsløsning fra og med 2022, og lukket den ytelsesbaserte ordningen i Statens pensjonskasse (SPK) fra samme tidspunkt. Basert på disse konsekvensene ble det besluttet å endre regnskaps-prinsipp fra NRS6 til IAS19. Dette har medført en betydelig reduksjon av den bokførte egenkapitalen og økning av regnskapsført gjeld knyttet til betydelig reduksjon av den bokførte egenkapitalen og økning av regnskapsført gjeld knyttet til pensjons-forpliktelse.

5,5 MNOK av driftsresultatet kan tilskrives beregnings-messige estimatendringer i pensjons-forpliktelsen. Den underliggende driften har isolert et negativt driftsresultat på minus 1,16 MNOK.

Etter finansinntekter oppnådde instituttet et årsresultat før skatt på 9,4 MNOK, og da blir dette også det endelige årsresultatet ettersom instituttet ikke har noen skattekostnad for 2023.

Medarbeidere

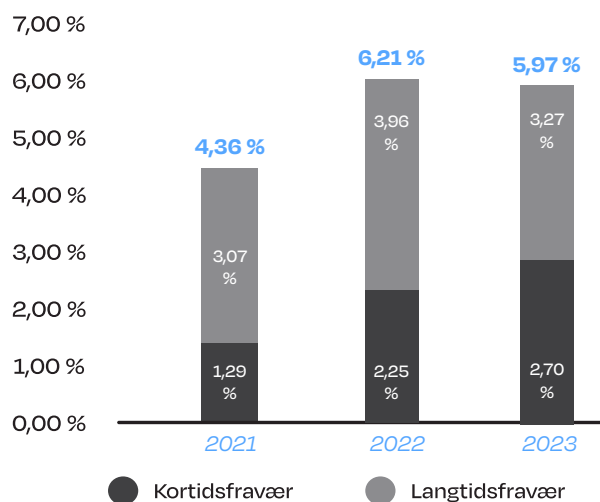
Det er også for 2023 grunn til å fremheve ansattes bidrag og arbeidsinnsats for at virksomheten oppnår gode faglige og økonomiske resultater.

Den sekvensielle arbeidsmiljøundersøkelsen (AMIS) ble gjennomført i 2023. Hovedtrekkene fra undersøkelsen viser totalt sett et godt resultat. Det er likevel noe svekket resultat på tema som arbeidsmengde og stress, der undersøkelsen viser en signifikant nedgang sammenlignet med 2019 og 2021. Resultatene i 2023 er imidlertid likt snittet for sammenlignbare institutt. Instituttet scorer bra på motivasjon, arbeidsglede og lagånd, og ledelse av institutt viser også i 2023 en god fremgang. Arbeidsmiljø-utvalget er tilfreds med hvordan oppfølgingen av arbeidsmiljøundersøkelsen har blitt ivare tatt av instituttet og av avdelingene.

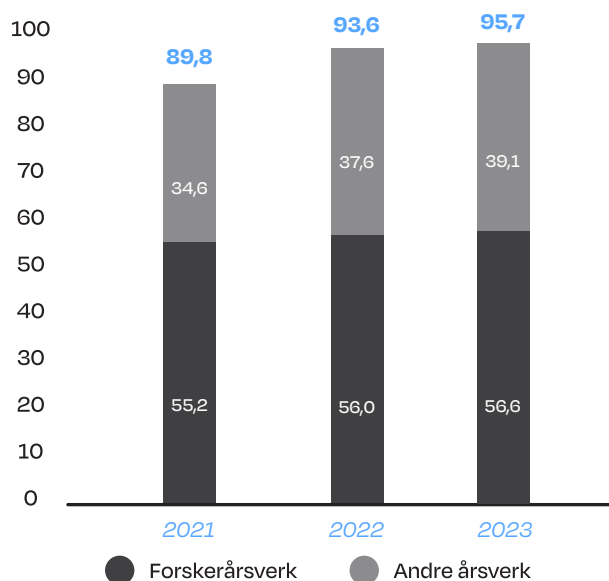
I 2023 hadde tre personer opprykk (alle til forsker 1) i sine stillinger basert på søknader/vurderingskomitéer.

NTNU Samfunnsforskning hadde ved utgangen av året 109 ansatte. Det ble gjennomført 95,7 årsverk i 2023, noe som er en økning fra 2022 (93,6). 56,5 av årsverkene var forskerårsverk. Dette er en økning på 0,5 gjennomførte forskerårsverk fra 2022. Øvrige årsverk fordeler seg på andre faglige stillinger (NAPHA utgjør 25 av disse) og administrasjon. 57 ansatte innehar PhD og åtte personer er i doktorgradsutdanning ved utgangen av 2023.

SYKEFRAVÆR UTVIKLING

ÅRSVERK UTVIKLING

Det har ikke vært arbeidsrelaterte skader eller ulykker blant ansatte i 2023. Sykefraværet var i 2023 på 5,97 %, hvorav korttidsfraværet utgjorde 2,7 %. Den samlede fraværsprosenten ligger noe lavere enn i 2022. Historisk har langtidsfraværet preget det høye sykefraværet ved instituttet. Analysen for 2023 viser et lavere fravær som forklares med stabilisering etter COVID-19. AMU har gjennom 2023 hatt særlig oppmerksomhet på hvilke «risikofaktorer» som kan medføre sykefravær blant ansatte i instituttet, og det har vært en aktiv oppfølging fra ledelsens side av dette.

Likestilling og mangfold

Styret har utarbeidet en egen redegjørelse etter likestilling- og diskrimineringsloven. Denne er tilgjengelig på nettsiden til NTNU Samfunnsforskning.

Instituttet arbeider aktivt for at det ikke skal forekomme forskjellsbehandling grunnet kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person.

Instituttet oppfylder aksjelovens krav til kjønnsfordeling i sammensetningen av styret. Fordelingen på kvinner og menn i ulike stillinger i instituttet tilsier at spesielle tiltak ikke anses nødvendig. Blant ansatte er 60,5 % kvinner. I styret var kvinneandelen 43 %, og i ledergruppen 57 %.

I 2023 ble det rekruttert inn tretten personer, av disse var ni kvinner. Elleve personer har avsluttet sitt arbeidsforhold (seks kvinner og fem menn). Arbeidstiden er lik for alle ansatte, og instituttets livsfasepolitikk fremmer aktiv tilrettelegging for ansatte i ulike livsfaser uavhengig av kjønn. Fordelingen av uttak fødselspermisjon mellom kvinner og menn har vært åtte uker (kvinner) og null uker (menn).

Kontorlokalene tilfredsstillende standarder for tilgjengelighet som gjelder.

Samfunnsansvar

Instituttet støtter FN's bærekraftsmål, og gjennom kjerneaktiviteten skal virksomheten bidra til at disse nås. I lys av instituttets prosjektportefølje og egen drift, har virksomheten i 2023 bidratt til kunnskapsutvikling og innovasjon innenfor flere av FN's bærekraftsmål:

Nr. 3: God helse og livskvalitet

Nr. 4: God utdanning

Nr. 5: Likestilling mellom kjønnene

Nr. 6: Rent vann og gode sanitære forhold

Nr. 7: Ren energi for alle

Nr. 8: Anstendig arbeid og økonomisk vekst

Nr. 9: Industri, innovasjon og infrastruktur

Nr. 10: Mindre ulikhet

Nr. 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Nr. 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

Nr. 13: Stoppe klimaendringene

Nr. 14: Livet i havet

Nr. 15: Livet på land

Nr. 17: Samarbeid for å nå målene

Instituttet utøver sitt samfunnsansvar på miljøsidan ved å begrense forurensning av det ytre miljø. Instituttet er særlig opptatt av å redusere klimaavtrykket knyttet til flyreiser ved aktivt å benytte seg av digitale møter som erstatning for fysiske møter, samt tilrettelegge for gjernbruk av teknisk utstyr. Instituttet ble sertifisert som Miljøfyrtårnbedrift i 2018 og ble i 2021 re-sertifisert for tre nye år. Som en del av det systematiske arbeidet, viser klima- og miljørapporten for 2023 at instituttet reduserte sitt CO₂-utslipp fra 81,8 tonn CO₂ i 2022 til 80,7 tonn CO₂ i 2023. Klimaregnskapet viser en liten reduksjon i utslipp fra flyreiser, mens det samtidig er en økning i energibruk (elektrisitet) knyttet til oppvarming i kontor-lokalene. Dette skyldes periodevis lavere utetemperaturer i 2023 enn i 2022.

Fra og med 2023 ble NTNU Samfunnsforskning omfattet av «Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendig arbeid». Loven skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Redegjørelsen ble publisert på selskapets nettsider 30. juni 2023.

Risikofaktorer

Avdeling NAPHA har siden 2008 vært en del av NTNU Samfunnsforskning, og instituttet mottar tilskudd over Statsbudsjettet (forvaltet av Helsedirektoratet) for drift av kompetansesenteret. Helse- og omsorgsdepartementet

iverksatte i 2023 en utredning om fremtidig organisering av forsknings- og kompetansesenter utenfor spesialisthelsetjenesten. Det utredes fire ulike modeller, hvor flere av disse vil kunne innebære en virksomhetsoverdragelse av NAPHA til Staten. NTNU Samfunnsforskning har overfor Helse- og omsorgsdepartementet begrunnet merverdien av at NAPHA er del av forskningsinstituttet, og vektlagt utviklingen av instituttets forskningsavdeling for Psykisk helsearbeid som understøtter NAPHA's kjerneoppdrag. Dersom Helse- og omsorgsdepartementet beslutter en virksomhetsoverdragelse, vil det ha fremtidige omstillingskonsekvenser for instituttet ettersom virksomheten mister en såpass stor årlig omsetning som NAPHA representerer i selskapet.

Instituttet har fra og med 2022 endret regnskapsstandard for føring av den ytelsesbaserte ordningen og benytter nå IAS19. Dette innebærer at endringer i beregningsmessige avvik føres løpende i regnskapet. Endret regnskapsprinsipp har gitt redusert egenkapitalandel, Regnskapsføringen har direkte betydning for egenkapitalandelen i selskapet, men har ikke likviditetsmessig effekt. Avvikling av den ytelsesbaserte ordningen (i 2021) og resultatføring av årlige endringer i pensjonsforpliktelsene, gir uforutsigbarhet i fremtidige driftsresultater (men har ikke likviditetsmessig effekt).

Overskuddslikviditet er i hovedsak plassert på rentebærende bankkonti og innen rentebærende verdipapirer og aksjefond (med lav risiko) fra og med 2020. Risikoen for at oppdragsgivere ikke kan eller vil oppfylle sine forpliktelser anses som lav, og det har historisk sett vært lite tap på fordringer. Instituttet har det meste av sine oppdragsavtaler i norske kroner, men er også i noen grad eksponert for endringer i valutakurser (avtaler i Euro). Instituttet har ingen langsiktig rentebærende gjeld, slik at eksponeringen for renteendringer kun handler om renteinntekter. Styret vurderer instituttets finansielle risiko til å være lav.

I kjølvannet av krigen i Europa, sterk inflasjon og betydelig strammere budsjetter, iverksatte Regjeringen i 2022 en gjennomgang av forskningssystemet, med særlig blikk på Forskningsrådets rammer og tildelinger. Det er forventet at det vil komme endringer i Forskningsrådets søknadsregimer og evalueringspraksiser. Det er foreløpig vanskelig å si hvordan dette treffer NTNU Samfunnsforskning, men styret har oppmerksomhet på utviklingen i sektoren, som er preget av skjerpet konkurranse og høye krav til forskningsmiljøene.

I samsvar med regnskapslovens paragraf 3-3a bekrefter styret at forutsetningen for fortsatt drift er til stede.

Styrets arbeid

Styret reviderte sin styreinstruks i 2021, og styrearbeidet er utført i henhold til denne. Styret har hatt fem møter i 2023. Styreansvarsforsikring for rettslig erstatningsansvar er ikke tegnet for styrets medlemmer og daglig leder.

Utviklingsplaner

NTNU Samfunnsforskning fremstår i dag som et konsolidert forskningsinstitutt med etablerte fagområder og mange erfarne forskere. Instituttet er godt i gang med å realisere målsetninger nedfelt i strategisk plan for perioden 2022-2026. Dette gir et spennende grunnlag for videreutvikling av instituttet. Instituttets avdelinger har faglig særpreget og egenart som danner utgangspunkt for ulike målbilder og strategier på avdelingsnivå. Instituttet er et ledende miljø innenfor enkelte forskningsområder, og har ambisjon om å utvikle aktiviteten og løfte seg ytterligere på flere områder. De ansatte er instituttets viktigste ressurs, og selskapet vil arbeide målrettet med å utvikle sine medarbeidere og fremstå som et kompetent, attraktivt forskningsinstitutt og ansvarlig arbeidsgiver.

Disponering av årets resultat

Styret foreslår overfor generalforsamlingen at årets overskudd på 9,4 MNOK overføres til egenkapital.

Trondheim, 18. mars 2024

Arvid Hallén
Styreleder

Else Berit Skagen Ingrid Skjøtskift Jostein Mårdalen

Sigurd Eriksson Gudveig Gjørund Christian Wendelborg

Roger Lian
(adm.dir.)